

'טהרה מביאה לידי קדושה'

אכילת חולין בטהרה כדרך להשגת הקדושה

הקדמה
האתגר שבשמירה על דיני טהרה
הקלות לאוכלי חוליהן בטהרה
השמירה על טהרת הגוף
השמירה על טהרת המאכלים והמשקים
הלכות סעודה לאוכלי חולין בטהרה
מהי הקדושה?
תודעת הבינוני
הטהרה וקדושת המצוות
ראש השנה ותפקיד השופר
'בחודש השביעי באחד לחודש'
גזירות הכתוב שיש בהן רמז
המכוון לבו ליטהר - טהור
מהותו של הפרוש

הקדמה

שנינו במשנה (שבת א, ג):

לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה [רש"י: מפני שמתוך שמתייחדין יבוא לבעול זבה שהיא בכרת].

ובתוספתא (שבת א, ז):

אמר ר"ש בן אלעזר: בא וראה עד היכן פרצה טהרה, שלא [גזרון] הראשונים לומר 'לא יאכל טהור עם הנדה', שהראשונים לא היו אוכלין עם הנדות [רש"י שבת יג, א: שכולן אוכלין חוליהן בטהרה היו, ולא היו אוכלין עם נשותיהן טמאות], אלא אמרו 'לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה'.

ובתלמוד הירושלמי (שבת א, ג) מובא:

רב חייה רובא מפקד לרב: אין את יכול מיכול כל שתא חולין בטהרה אכול, ואם לאו תהא אכילת שבעה יומין מן שתא [ראב"ה, מובא ברא"ש סוף מסכת ר"ה: קבלתי שאלו שבעה ימים בין ראש השנה ליום כיפור]. מיכ"ה היה ר'

1 קרבן העדה פירש: 'מדתנן לא יאכל הזב עם הזבה'. אך מדברי הרמב"ם שיובאו מייד נראה שהבין שדברי ר' פנחס בן יאיר מוסבים על היחס החיובי לאוכלי חולין בטהרה הבא לידי ביטוי בדברי ר"ש בן אלעזר (שהובאו לעיל שם).

פנחס בן יאיר אומר²: זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי טהרה, **טהרה מביאה לידי קדושה**, קדושה לידי ענוה, ענוה לידי יראת חט, יראת חט לידי רוח הקודש... תני בשם ר"מ: כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל **ואוכל חוליו בטהרה** ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבוקר ובערב מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא.

ופסק הרמב"ם (הל' טומאת אוכלין טז, ח-יב):

כל הכתוב בתורה ובדברי קבלה מהלכות הטמאות והטהרות - אינו אלא לענין מקדש ומקדשיו ותרומות ומעשר שני בלבד, שהרי הזהיר את הטמאין מלהכנס למקדש או לאכל קדש או תרומה ומעשר בטמאה. אבל החלין - אין בהן אסור כלל, אלא מתר לאכל חלין טמאין ולשתות משקין טמאין... "הטמא והטהור יחדו" (דברים יב, כב) - מפי השמועה למדו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת. אבל לא יאכל הבעל עם אשתו בקערה אחת כשהיא נדה, ולא ישתה עמה, ולא תמיזג לו את הכוס, כמו שבארנו (הל' אישות כא, ח; הל' איסורי ביאה יא, יח-ט). לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עברה, שפא יבוא לבעל. אף על פי שמתר לאכל אוכלין טמאין ולשתות משקין טמאין, חסידים הראשונים היו אוכלין חליהן בטהרה ונזהרין מן הטמאות כלן כל מיהם, והם הנקראים 'פרושים'. ודבר זה קדשה יתרה היא ודרך חסידות, שיהיה אדם נבדל ופורש משאר העם, ולא יגע בהם ולא יאכל ולא ישתה עמיהם; שהפרישות מביאה לידי טהרת הגוף ממעשים רעים, וטהרת הגוף מביאה לידי קדשת הנפש מן הדעות הרעות, וקדשת הנפש גורמת להדמות בשכינה, שפאמר: "והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני" (ויקרא יא, מד).

מהמקורות הנ"ל עולה כי: מעיקר הדין מותר לאכול חולין בטומאה (הן לאכול חולין בטומאת הגוף, הן לאכול חולין שנטמאו). ולכן "הטמא והטהור אוכלין בקערה אחת". אמנם, אסור לבעל לאכול עם אשתו נדה או זבה בקערה אחת מתקנת חכמים, לא משום שהיא מטמאה את המאכלים, אלא "גזרה שפא יבוא לידי עברה" (הל' איסורי ביאה יא, ט). ומטעם זה גזרו אף על הזב שלא יאכל עם אשתו הזבה (אף על פי שהתשיש קשה להם - רע"ב משנה שבת א, ג). ואולם הפרושים נהגו לאכול את חוליהן בטהרה, ובדורות התנאים הראשונים הקפידו רבים על כך לפני משורת הדין, עד שלא הוצרכו לגזור אז על האדם הטהור לבל יאכל עם אשתו בשעה שהיא אסורה עליו, כיוון שממילא לא היו אוכלים בקערה אחת טומאתה. וחז"ל הפליגו בשבחם של אוכלי חוליהם בטהרה, עד שגם בדורות המאוחרים יותר (זמן רב

2 ברייתא זו של ר' פנחס בן יאיר מופיעה בכמה וכמה מקומות בספרות התנאית ובתלמודים בשינויים מסויימים, ומהווה את התשתית לספר "מסילת ישרים" לרמח"ל.

לאחר חורבן הבית) הדריך רב חייא את רב להקפיד על כך לכל הפחות בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים (לפי קבלת הראב"ה³).

במאמר זה נדון בשאלות הבאות:

א. מדוע מתייחסים חז"ל באופן חיובי לאוכלי חולין בטהרה? במה שונה האוכל חוליו בטהרה (לפנים משורת הדין) מהמקבל על עצמו שבועות ונדירים שאומרים לו "לא דייך מה שאסרה לך התורה אלא שאתה מבקש לאסור עליך דברים אחרים" (ירושלמי נדרים ט, א)?

ב. מדוע עודד רב חייא את רב להקפיד על אכילת חולין בטהרה לכל הפחות בעשרת ימי תשובה (לפי קבלת הראב"ה)? מה הקשר בין ימים אלו לדיני טהרה?

ג. כיצד בדיוק מביאה הטהרה לידי קדושה?

האתגר שבשמירה על דיני טהרה

הלכות טהרה מציבות אתגר לא פשוט בפני האדם המבקש להתקרב אל המקדש וקדשיו. למשל, אדם שרוצה להיכנס למקדש או לאכול קדשים (או כהן שרוצה לאכול תרומה) צריך לדעת בדיוק לאן נכנס, במה נגע, היכן ישב, ועל מה דרך בכל רגע ורגע מאז נטהר לאחרונה, שמא נטמא או שמא הסיח דעתו מן הטומאות, כפי שעולה מדברי הרמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יג, ג):

מי שְׁהִיָּה טְהוֹר לְתְרוּמָה, וְהִסִּיעַ אֶת לְבוֹ מִלְאָכָל - נְטָמָא בְּהִסָּח הַדְּעַת, וְאָסוּר לְאָכֹל תְּרוּמָה עַד שְׁיִטְבֹּל פְּעָם שְׁנֵיָּה, וְאִינוּ צְרִיךְ הָעֶרֶב שְׁמֵשׁ... אִם לְתְרוּמָה כֵּן - קָל וְחֹמֶר לְקַדְּשׁ, שְׁכָל הַמְּסִיחַ דְּעֵתוֹ צְרִיךְ טְבִילָה. וְאִם לֹא שְׁמֵר עֲצָמוֹ מִטְּמָאֵת מֵת, וְלֹא יָדַע בְּוֹדָאֵי שְׁלֵא נְטָמָא - הָרִי זֶה צְרִיךְ הִזְיָה שְׁלִישִׁי וְשְׁבִיעִי מִפְּנֵי הֶסָח הַדְּעַת. יָדַע שְׁלֵא נְטָמָא בְּמֵת, וְהִסִּיחַ דְּעֵתוֹ מִשְׁאֵר הַטְּמָאוֹת - הָרִי זֶה צְרִיךְ טְבִילָה וְהָעֶרֶב שְׁמֵשׁ אַף לְתְרוּמָה.

3 ראה קרבן נתנאל סוף ר"ה אות ס שמשביר מדוע לא כלל רב חייא את שני ימי ראש השנה בחשבון.

4 ראה תפארת ישראל ידים פרק ב יכין אות לה, שדן בהגדרה של היסח הדעת בטומאה, ולדעתו "על כורחך דלא מקרי היסח הדעת רק כשגומר בדעתו לבלי להקפיד אם יתטמא". ואולם לולי דבריו היה נראה להעיר מדברי הרמב"ם כאן, שמלמדים לכאורה שאם אדם אינו יודע בוודאות שלא נטמא בטומאה מסויימת הרי זה נחשב כמי שהסיח דעתו מאותה הטומאה. אמנם פשוט שאין האדם נדרש לחשוב כל הזמן בצורה פעילה על טהרת גופו, ולכן הישן אינו נחשב כמי שהסיח דעתו (שאם כן כמעט ובטלה תורת אכילת קרבן שלמים למחרת הקרבתו, אלא אם האוכלים לא ישנו בלילה). אדם שנרדם על משכב טהור, ושלא ישן בסמיכות לדברים או לאנשים העלולים לטמא אותו בשנתו (ראה משניות טהרות ה, ז; ז, ב ורע"ב שם), ושלא ראה קרי בשנתו וכו' נחשב לעניין זה כמי ששמר עצמו מן הטומאות, ויודע בוודאי שלא נטמא.

המשמעות המעשית של דרישה זו היא הענקת חשיבות גדולה מאוד לפעולות "פשוטות" שאדם מבצע בדרך כלל בלי משים לב. כל מגע לא זהיר, כל דריסה לא מודעת, אפילו כל הסחת דעת קטנה - עלולים לקלקל את תוכניותיו של אדם הנמצא ב"משטר" של שמירה על טהרת גופו לקראת המפגש עם המקדש וקדשיו.

הקלות לאוכלי חוליהן בטהרה

אמנם, הדרישות מאדם האוכל חולין בטהרה (לכל הפחות לאוכל חולין על טהרת החולין) פחות מחמירות. קודם כל, ההלכה שקובעת שהאדם נטמא בהיסח הדעת נאמרה ביחס לתרומה ולקודשים, ולא ביחס לחולין. נוסף על כך, אדם הטמא ב"טומאת ערב" אינו זקוק ל"הערב שמש" כדי להיטהר לאכילת חולין בטהרה, אלא די לו בטבילה והרי הוא טהור לחולין⁵.

גם השמירה על טהרת החולין עצמן קלה יותר מאשר השמירה על תרומה או קדשים בטהרה. החולין אין בהם שלישי לטומאה (לעומת התרומה שיש בה שלישי והקדשים שיש בהם אף רביעי לטומאה), ולכן מאכלי חולין אינם נטמאים על ידי שני לטומאה. כמו כן, לפרושים האוכלים חוליהן בטהרה יש הקלה נוספת (הל' שאר אבות הטומאות טו, ב):

אוֹכְלֵי חֲלִיָּהּ בְּטִהְרָה שְׂנוּלְדָ לָהֶן סִפְקָ טַמְאָה בְּטִהְרֹתֶיהֶן - הֲרִי אֵלוֹ טְהוּרִין
בְּכָל הַסְּפָקוֹת כְּלוֹ, וְאִין לָהֶן טַמְאָה אֶלָּא טַמְאָה וְדִייתָ.
וביאר בעל "משנה אחרונה" (טהרות ד, יב):

שהפרושים אין חוששין לחולין שלהם בספק ומותרים לאוכלן, אבל אם נגעו אלו החולין בתרומה פוסלין אותה, והיינו דקאמר 'זהו ספק פרישות', כלומר לפרושין מותר.

כלומר, גם חולין הנחשבים טמאים מספק כדי למנות מהם טומאה לתרומה ולקדשים - הרי הם טהורים לאוכלי חוליהן בטהרה.

השמירה על טהרת הגוף

אף על פי כן, השמירה על טהרת הגוף עדיין מאתגרת ביותר, גם לאוכלי חוליהן בטהרה. אבות הטומאה המטמאים את האדם בטומאת ערב מצויים מאוד בסביבה הביתית והמשפחתית (בעיקר בגלל טומאת "משכבות ומושבות"), עד שאפשר לקבוע שטומאת ערב אורבת לו לאדם כמעט מכל פינה בביתו⁶. עצה מעשית לאכילת חולין

5 משנה פרה יא, ד; נגעים יד, ג (וראה מאירי סוטה כט, א).

6 כבר עמדתי בהרחבה על הרקע ההלכתי שמאחורי קביעה זו במאמרי על "השעה שהכוהנים נכנסים לאכול בתרומתן ומניעת שכחת תינוקות ברכב סגור" ב"המעין" גיליון ניסן תשע"ז, ובפרק

בטהרת הגוף היא לאכול בסמיכות לטבילה במקווה, כשהאדם נדרש שלא להיטמא בין הטבילה לאכילה. על מנת שעצה זו תתאים לציבור הרחב, נדרשת תשתית רחבה ביותר של פריסת מקוואות טהרה. ואכן, המחקר הארכיאולוגי העדכני מצביע על כך שבימי בית שני נמצאו מקוואות טהרה כמעט בכל בית. ואולם, עצה זו מועילה לפרושים רק בדיעבד אם נטמאו, ואילו עיקר שאיפתם היא שהם יהיו “נְזָהְרִין מִן הַטְּמָאוֹת כִּלְוֹן כָּל יְמֵיהֶם”.

השמירה על טהרת המאכלים והמשקים

גם השמירה על טהרת מאכלי חולין דורשת זהירות רבה. אמנם מאכלי חולין בימים אינם מקבלים טומאה כל עוד לא “הוכשרו” לכך על ידי הרטבתם ברצון במשקים. אך השמירה על טהרת המשקים עצמם קשה הרבה יותר, שכן הם “עלולין לקבל טומאה” אף ללא “הכשר” קודם, וטומאתם אף מדבקת משקים אחרים שבאים איתם במגע. יתר על כן, שלא כמאכלי חולין שנטמאים רק על ידי אב הטומאה או ראשון לטומאה, משקה חולין נטמא גם על ידי שני לטומאה (הל’ שאר אבות הטומאות ז, ה):

אָחַד מִשְׁקָה שֶׁנִּגְעַ בְּאֵב הַטְּמֵאָה או שֶׁנִּגְעַ בְּרֵאשׁוֹן או שֶׁנִּגְעַ בְּשֵׁנִי, הָרִי אוֹתוֹ מִשְׁקָה תְּחִלָּה לְטְמֵאָה, וּמִטְמֵא אֶת חֲבֵרוֹ, וְחֲבֵרוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, אֶפְלוּ הֵם מֵאָה, שְׂאִין מוֹזֵין בְּמִשְׁקִין. כִּיצַד? יֵין שֶׁנִּגְעַ בְּאֵב הַטְּמֵאָה או בְּרֵאשׁוֹן או בְּשֵׁנִי - הָרִי יֵין זֶה כְּרֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה. וְכֵן אִם נִגַּע יֵין זֶה בְּשֵׁמוֹ, וְשֵׁמוֹ בְּחֵלֶב, וְחֵלֶב בְּדָבָשׁ, וְדָבָשׁ בְּמִים, וְהַמִּים בְּיֵין אַחֵר, וְכֵן עַד לְעוֹלָם - כִּלְוֹן רֵאשׁוֹן לְטְמֵאָה, וּכְאֵלוּ כָּל אָחַד מֵהֶם נִטְמָא בְּאֵב תְּחִלָּה

לכן, הידיים הטמאות (שהם בגדר שני לטומאה) מטמאות את המשקה, ואותו המשקה הרי הוא כראשון לטומאה⁷. למשל, אדם טהור שנגע בידיו בראשון לטומאה (כגון שנגע בידיו באדם אחר שנטמא מ”מדרס” טמא, דבר שמצוי מאוד בסביבה הביתית והמשפחתית) - הרי ידיו טמאות, ומטמאות את המשקים שיגע בהן כל עוד לא נטל ידיו. משקין טמאים חוזרים ומטמאים כל משקה אחר שיגעו בהם, ומשקים טמאים מטמאים גם את הכלים⁸ מדרבנן.

7 ג במאמרי על “השתתפות נשים נידות ויולדות בסעודות קדשים” בחוברת “מעלין בקודש” גליון לב אלול תשע”ו.

8 הל’ שאר אבות הטומאות ח, י.

8 אמנם לדעת הרמב”ם אין משקין שנטמאו מחמת ידיים מטמאים כלים, ואילו הרמב”ד חולק (הל’ שאר אבות הטומאות ז, ב; ח, י והשגות הרמב”ד שם ושם). וראה “משנה אחרונה” סוף זבים (ה, יב) שהציע שגם לדעת הרמב”ם משקים שנטמאו מידיים שנטמאו מחמת טומאה דאורייתא יטמאו

הלכות סעודה לאוכלי חולין בטהרה

רמת הזהירות הנדרשת מאוכלי חוליהן בטהרה מומחשת במשנה (ברכות ח, ב):
 אלו דברים שבין ב"ש וב"ה בסעודה... ב"ש אומרים: נוטלין לידיים ואח"כ
 מוזגין את הכוס, וב"ה אומרים: מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידיים. ב"ש
 אומרים: מקנח ידיו במפה ומניחה על השולחן, וב"ה אומרים: על הכסת.
 הבנת המשנה על בוריה מצריכה ידע מעמיק בענייני טהרות, כפי שהעיר הרמב"ם
 (פה"מ שם):

ועיקרי כל הענינים האלו כלומר טומאת ידיים וטומאת משקין, והיאך
 הכלים... מטמאים את המשקין ואין מטמאים את האדם, אי אפשר לבארם
 לך כאן, לפי שלא יספיק לפירוטם אפילו עשרה דפים, אבל תעמוד על כל זה
 במקומו במסכת טהרות ופרה ומקוות וידים וטבול יום.
 ונראה שהמשנה עוסקת באוכלי חולין בטהרה, כפי שעולה מדברי בעל ספר
 העיטור (הלכות מצה ומרור):

ובית הלל דאמרו מוזגין את הכוס ואח"כ נוטלין לידיים - לאוכלי טהרות?
 קאמרו כדמפרש טעמא התם

נעיינן בביאור הגמרא למחלוקת בסיפא (ברכות נב, ב):

ת"ר בית שמאי אומרים: מקנח ידיו במפה ומניחה על השלחן, שאם אתה
 אומר על הכסת - גזרה שמא יטמאו משקין שבמפה מחמת הכסת ויחזרו
 ויטמאו את הידיים... ובית הלל אומרים: על הכסת, שאם אתה אומר על
 השלחן - גזרה שמא יטמאו משקים שבמפה מחמת השלחן ויחזרו ויטמאו
 את האוכלין. ולטמא שלחן לאוכלין שבתוכו? הכא בשלחן שני עסקינן ואין
 שני עושה שלישי בחולין אלא ע"י משקין. במאי קמיפלגי? ב"ש סברי אסור
 להשתמש בשלחן שני גזרה משום אוכלי תרומה, וב"ה סברי מותר להשתמש
 בשלחן שני - אוכלי תרומה זריזין הם.

מה שעומד ביסוד הסוגיה הוא השכיחות הגדולה של משקים טמאים, והפצת
 טומאה לכלי בית שנגרמת אפילו מטיפת¹⁰ משקה טמא שניתז עליהם, כפי שמסביר
 המאירי:

כלים, ואילו משקים שנטמאו מסתם ידים לא יטמאו כלים.

9 נראה ברור שכוונת בעל העיטור לאוכלי חוליהן בטהרה (ואולי גם לאוכלי מעשר שני), שכן מפורש
 בגמרא שלא מדובר באוכלי תרומה ("גזרה משום אוכלי תרומה"), וכל שכן שלא מדובר באוכלי
 קדשים.

10 המשקים הטמאים מטמאים את הכלים בכל שהן (הל' טומאת אוכלין ד, ב).

שמא הכסת הוא טמא טומאה שניה, שאי אפשר שלא נפלו עליה משקין שלא נזהרו בהן מטומאת ידיים¹¹.

מדובר בחשש שהכסת נטמאה ממשקה טמא שניתז עליה, והרי היא שני לטומאה שאינה מטמאה את האדם, אך בכוחה לחזור ולטמא משקה חולין אחר ולעשותו ראשון לטומאה. אותו חשש קיים ביחס לשולחן, אלא שבית שמאי מחמירים ואוסרים להשתמש בשולחן שני. ברור אפוא שמה שב”ש אוסרים להשתמש בשולחן שני הוא רק לאוכלי חולין בטהרה (וכפי שהסברנו לפי בעל העיטור שכל הסוגיה עוסקת באוכלי טהרות), שהרי לא יעלה על הדעת לאסור את השימוש בשולחן שני לאוכלי חולין בטומאה! ואילו בית הלל מתירים להשתמש בשולחן שני (גם לאוכלי חוליהן בטהרה). נראה שב”ה התחשבו בשכיחות הגדולה של טומאת משקים ושל טומאת כלי בית הנגרמת בגינם, ולא רצו להטריח אוכלי חולין בטהרה להטביל את שולחן הסעודה רק בגלל שניתז עליו משקה טמא, שהרי אין שולחן שני מטמא מאכלי חולין שמניחים עליו. אלא, שמשום כך אין להניח על השולחן מפה (=מגבת ידיים) רטובה, שמא יטמאו המים שעל המפה מהשולחן ויהיו ראשונים לטומאה שעלולים לטמא מאכלי חולין, ונמצא הפרוש אוכל חולין טמאים.

צא ולמד איזו רמת בקיאות נדרשת מן הפרוש בהלכות טומאה וטהרה! התנהלות פשוטה ויום יומית כמו ההחלטה היכן להניח את המפה הרטובה מעורבת אצלו בשיקולים הלכתיים מורכבים!

כללו של דבר: הפרוש המקפיד על אכילת חוליו בטהרה נדרש לרמה גבוהה ומתמשכת של מודעות באשר לכלל מגעיו, דריסותיו, שהיותיו וכו’. כמו כן, פעולות יום יומיות פשוטות שאדם רגיל לבצע בלי תשומת לב מיוחדת דורשות אצלו בקיאות הלכתית נרחבת וזהירות גדולה.

מהי הקדושה?

ידועים דברי הרמב”ן על התורה בביאור הפסוק “קדושים תהיו” (ויקרא יט, א):
‘קדושים תהיו - ...בתורת כהנים (פרשה א, ב) ראיתי סתם פרושים תהיו’. וכן שנו שם (שמיני פרק יב ג) ‘והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני - כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים’. ולפי דעת... **הפרישות היא המוזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים...** לפיכך בא הכתוב, אחרי שפרט האיסורים

11 גם לפי שיטת הרמב”ם שהוזכרה לעיל בהערה 8 ברור שלכל הפחות לדעת ב”ש משקין שנטמאו מחמת ידיים מטמאים כלים, כפי שכותב הרמב”ם בעצמו בפירושו למשנה כאן.

שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות... וכן יפריש עצמו מן הטומאה אע"פ שלא הוזהרנו ממנה בתורה, כמו שהזכירו (חגיגה יח, ב) 'בגדי עם הארץ מדרס לפרושים', וכמו שנקרא הנזיר 'קדוש' (במדבר ו, ח) בשמרו מטומאת המת גם כן... עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים.

לפי דברי הרמב"ן יוצא לכאורה שלא רק שהטהרה מביאה לידי קדושה, אלא הטהרה והפרישות מהוות מרכיב חשוב בקדושה עצמה!

אך לא כך סובר הרמב"ם, כפי שהסביר במורה נבוכים (ג, מז):

אבל אמרו יתעלה 'והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני' **אינו בעניין טומאה וטהרה כלל**, ולשון ספרא: 'זו קדושת מצוות'¹². וכן אמרו 'קדושים תהיו' אמרו 'זו קדושת מצוות'. ולפיכך נקראת גם העברה על המצוות טומאה.

לדעת הרמב"ם, הקדושה מושגת על ידי קיום מצוות התורה. לכן, אין למנות את "קדושים תהיו" במניין המצוות, שכן אין מונים ציוויים הכוללים את כל המצוות כולן, כפי שהסביר בהקדמה לספר המצוות (הכלל הרביעי):

יש בתורה עשין ולאווין שאינם על דבר מסוים, אלא כוללים את המצוות כולן, כאילו יאמר ית': עשה כל מה שצויתך עליו והשמר מכל מה שהזהרתך ממנו, או: אל תמרה בשום דבר ממה שצויתך עליו. שכן אין מקום למנות את הציווי הזה כמצווה בפני עצמה, לפי שאינו מצווה לעשות איזה דבר מסוים - עד שיהיה מצוות עשה; וגם אינו מזהיר ממעשה מסוים - עד שיהיה מצוות לא תעשה... וכבר טעו בכלל הזה, עד שמנו "קדושים תהיו" (שם יט, ב) מצווה מכלל מצוות עשה, **ולא ידעו שזה שנאמר: "קדשים תהיו", "והתקדשתם והייתם קדשים" (שם יא, מד) - הם ציוויים לקיים כל התורה**, כאילו אמר: היה קדוש בעשותך כל מה שצויתך עליו, ותשמר מכל מה שהזהרתך ממנו. ולשון ספרא: **קדשים תהיו - פרושים היו, כלומר: הבדלו מכל התועבות שהזהרתי אתכם מכולן**.

אם כך, לפי הרמב"ם, מה באמת הקשר בין הטהרה לקדושה? כיצד מביאה הפרישות בענייני טהרות ל"קדושת מצוות" וקיום כל מצוות התורה?

12 לדיון במקור הדרשה ובביטוי "קדושת מצוות" ראה הערה 18 במורה נבוכים ג, לג מהדורת שוורץ.

תודעת הבינוני

הרמב"ם פרש לפנינו הדרכה מעשית עבור האדם המבקש להגיע לקדושת מצוות (הל' תשובה ג, א-ד):

כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכיות ועוונות: מי שזכיותיו יתרות על עוונותיו - צדיק; ומי שעוונותיו יתרות על זכיותיו - רשע; מחצה למחצה - בינוני. וכן המדינה: אם היו זכיות כל יושביה מרבות על עוונותיהם - הרי זו צדקת; ואם היו עוונותיהם מרביין - הרי זו רשעה. וכן כל העולם כלו... אדם שעוונותיו מרביין על זכיותיו - מייד הוא מת ברשעו... וכן מדינה... וכן כל העולם כלו: אם היו עוונותיהם מרביין - מייד הן נשחיתו... ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעוונות אלא לפי גדלן... ואין שוקלין אלא בדיעתו של אל דעות, והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העוונות... לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כלה כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם - חציו זכאי וחציו חייב. חטא חטא אחד - הרי הכריע עצמו והכריע את כל העולם כלו לכף חובה, וגרם להן השחיתה. עשה מצוה אחת - הרי הכריע את עצמו והכריע את כל העולם כלו לכף זכות, וגרם להן תשועה והצלה. זה הוא שנגאמר: "וצדיק יסוד עולם" (משלי י, כה) - זה שצדק עצמו הכריע את כל העולם כלו והצילו.

האדם נקרא לאמץ תודעה מתמדת של "בינוני" - חציו זכאי וחציו חייב. בכל רגע ורגע עליו להפנים שחטא אחד קטן עלול חלילה להכריע לכף חובה, ואילו מצוה אחת קטנה עשויה להכריע לכף זכות. המשמעות המעשית של אימוץ תודעה כזאת היא שאדם יתייחס בכובד ראש לכל הרהור, כל דיבור וכל מעשה שלו, שכן אלה עלולים להכריע את גורלו, את גורל מדינתו ואף את גורל העולם כולו. מי שיזכה להתמיד בתודעה זו ולפעול לפיה - יקיים את מצוות התורה וישמר מהחטאים, והרי הוא מתקדש בקדושת מצוות.

הטהרה וקדושת המצוות

הרי לפנינו הקשר בין טהרה לקדושת מצוות. בשני התחומים, נדרשת רמת מודעות גבוהה ומתמדת, תוך השלטת הדעת והשכל על שאר כחות הנפש. מערכת החוקים המורכבת והמסועפת של דיני טהרה מביאה לידי קדושה בכך שהיא מלמדת את האדם להתנהל בזהירות מופלגת ובמודעות מתמדת להשלכות ההלכתיות של כל מעשיו, כולל הדברים הפשוטים והיום-יומיים ביותר. והלא זאת בדיוק התכונה הנדרשת מהאדם שחי בתודעה של "חציו זכאי וחציו חייב" על מנת להגיע לקדושת מצוות! ושמה יש לראות בכך אחד הטעמים של הלכות טהרה כולן.

ממילא, אין לראות באכילת חולין בטהרה דבר לא רצוי (כמו נדרים). אמנם לא

ניתנה תורה למלאכי השרת, וברור שלא כל אחד מסוגל לקיים אורח חיים של פרוש כל השנה כולה. לכן, אדם רגיל נדרש להתנהל לפי הלכות טהרה רק במפגש שלו עם המקדש וקדשיו (מעשר שני ונטע רבעי, תרומות¹³, קדשים וכו'). אך מי שמסוגל לאכול גם את חוליו בטהרה - תבוא עליו הברכה.

ראש השנה ותפקיד השופר

במובאה הנ"ל מהלכות תשובה הושמטו כמה פסקאות בעניין ראש השנה ותקיעת השופר, ש"עוטפות" את דברי הרמב"ם בדבר הצורך של כל אדם לראות עצמו כל השנה כבינוני. והרי הדברים במלואם (שם):

כָּשֶׁם שֶׁשׁוֹקְלִין עֲוֹנוֹת אָדָם וְזִכְיוֹתָיו בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, כֵּן בְּכֹל שָׁנָה וְשָׁנָה שׁוֹקְלִין עֲוֹנוֹת כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִבְּאֵי הָעוֹלָם עִם זִכְיוֹתָיו בְּיוֹם טוֹב שֶׁלְרֹאשׁ הַשָּׁנָה. מִי שֶׁנִּמְצָא צָדִיק - נִחְתָּם לְחַיִּים; וְמִי שֶׁנִּמְצָא רָשָׁע - נִחְתָּם לְמִיתָה. וְהַבִּינוּנִי - תּוֹלֵד לֹו עַד יוֹם הַכְּפוּרִים: אִם עָשָׂה תְּשׁוּבָה - נִחְתָּם לְחַיִּים; וְאִם לֹאוּ - נִחְתָּם לְמִיתָה. **אֶף עַל פִּי שְׁתַּקִּיעַת שׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה גֹּזֶרֶת הַפְּתוּב, רְמֹז יֵשׁ בוֹ, כְּלוּמֹר: עוֹרוּ עוֹרוּ יִשְׂרָאֵל מִשְׁנַתְּכֶם, וְהִקְיֹצוּ נִרְדָּמִים מִתְרַדְּמֵתְכֶם, וְחַפְּשׁוּ בְּמַעֲשֵׂיכֶם, וְחִזְרוּ בְּתְשׁוּבָה, וְזָכְרוּ בּוֹרְאֵכֶם; אֱלֹהֵי הַשׁוֹכְחִים אֶת הָאֲמֹת בְּהַבְלֵי הַזְּמַן וְשׁוֹגִים כָּל שְׁנַתָּם בְּהַבֵּל וְרִיק אֲשֶׁר לֹא יוֹעִיל וְלֹא יִצִּיל, הַבֵּיטוּ לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְהִטִּיבוּ דְרָכֵיכֶם וּמַעֲלָלֵיכֶם, וְיַעֲזֹב כָּל אֶחָד מִכֶּם דְּרָכּוֹ הָרָעָה וּמַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר לֹא טוֹבָה. לְפִיכֶן צְרִיךְ כָּל אָדָם שֶׁיִּרְאֶה עֲצָמוֹ כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה כְּאִלּוֹ חֲצִיו זָכָאי וְחֲצִיו חֵיב, וְכֵן כָּל הָעוֹלָם - חֲצִיו זָכָאי וְחֲצִיו חֵיב וְכו'... וּמִפְּנֵי עֲנָן זֶה נִהְגוּ כָּל בְּיַת יִשְׂרָאֵל לְהַרְבוֹת בְּצַדִּיקָה וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים וְלַעֲסֹק בְּמִצְוֹת מֹרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכְּפוּרִים יִתֵּר מְכַל יְמוֹת הַשָּׁנָה, וְנִהְגוּ כָּלֶם לְקוּם בְּלִילָה בַּעֲשֶׂרֶת יָמִים אִלּוֹ וְלַהֲתַפְּלֵל בְּבִתּוֹ כְּנִסְיוֹת בְּדַבְּרֵי תַחֲנוּנִים וְדַבְּרֵי כְּפוּשִׁין עַד שְׁיֵאֹר הַיּוֹם.**

המתהלכים כל השנה בלי מודעות פעילה ומתמדת למשמעות כלל מעשיהם משולים לישינים. תקיעת השופר היא קריאת השכמה לאדם, להכניס את עצמו ל"משטר" של מודעות ומתן חשיבות מכרעת למעשיו. לפיכך, לאחר שיזדעזע משמיעת קול השופר צריך כל אדם שיראה עצמו חציו זכאי וחציו חייב, וישאף שתודעה זו תישמר לו במשך כל השנה כולה. אמנם, קשה ביותר לאדם להתנהל כך כל ימיו, ומן הסתם רק יחידי סגולה מצליחים בכך. אך גם מי שלא הגיע למדרגה זו נקרא לעשות מאמץ מיוחד לכל הפחות בעשרת ימי תשובה.

מכאן אפשר להבין את הדרכתו של רב חייא לרב להקפיד על אכילת חולין בטהרה

13 מונח זה כולל בין היתר תרומה גדולה, תרומת מעשר, חלה וביכורים (ראה הל' תרומות טו, כ; הל' שאר אבות הטומאות יא, יג-יד).

לכל הפחות בעשרת ימי תשובה. הלא ההקפדה על טהרת הגוף והמאכלים מרגילה את האדם למודעות גדולה לכל מעשיו, וזו גם כן מטרת תקיעת השופר בראש השנה.

‘בחודש השביעי באחד לחודש’

תקיעת השופר מתקיימת בראש השנה. מה מיוחד ביום זה ומדוע דווקא הוא נבחר לעורר את הלבבות בעניין הצורך במודעות מתמדת של האדם לכלל מעשיו? יש לשים לב לכך שראש השנה חל “בחודש השביעי באחד לחודש” (ורק כך מכונה יום זה בתורה) שהוא היום האמצעי של השנה המקראית. אין יום יפה מזה לחידוד התודעה של “חציו זכאי וחציו חייב!” חלפו ועברו להם שישה חודשים מהשנה, אך עדיין נותרו בה שישה חודשים שלמים שבהם עוד ניתן לתקן את המאזן. הזמן המתאים ביותר להזכיר לאדם שגורלו וגורל העולם כולו מוטלים על כף המאזניים הוא ביום האמצעי של השנה, שהוא הראשון לחודש השביעי שמזלו מאזניים, כמבואר במדרש (פסיקתא רבתי מ, א):

‘בחודש השביעי’: זה שאמר הכתוב ‘אך הבל בני אדם כזב בני איש במאזנים לעלות המה מהבל יחד’ (תהלים סב, י) - מהו ‘אך הבל’? אלא כל הבלים וכל כזבים שישאל מכזבים כל ימות השנה באים בחשבון ‘במאזנים לעלות’ בחודש השביעי, במזל שביעי שהוא מזל מאזנים, ואיזה - זה תשרי.

גזירות הכתוב שיש בהן רמז

כבר הובאו לעיל דברי הרמב”ם בעניין תקיעת שופר: “אך על פי שְׁתִּיקֵי עַתְּ שׁוֹפֵר בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה גִזְרַת הַכְּתוּב, רִמּוֹ יֵשׁ בּוֹ” וכו’. בכל משנה תורה, חזר הרמב”ם על תבנית מדויקת זו רק בעוד הלכה אחת, הלא היא ההלכה החותמת את ספר טהרה (הל’ מקוות יא, יב):

דָּבָר בְּרוּר וְגִלּוּי שֶׁהִטְמְאוֹת וְהִטְהָרוֹת גִּזְרַת הַכְּתוּב הֵן, וְאֵינָן מִדְּבָרִים שֶׁדַּעַתוֹ שֶׁלְּאָדָם מְכַרְעַת אוֹתוֹ, וְהָרִי הֵן מְפַלֵּל הַחֲקִים. וְכֵן הַטְּבִילָה מִן הַטְּמְאוֹת מְפַלֵּל הַחֲקִים הֵיא, שְׂאִין הַטְּמֵאָה טִיט אוֹ צוֹאָה שֶׁתַּעֲבֵר בְּמִים, אֲלֵא גִזְרַת הַכְּתוּב הֵיא, וְהַדָּבָר תְּלוּי בְּכַנְתָּ הַלֵּב, וְלִפְיֵךְ אֲמָרוּ חֲכָמִים: טֵבֵל וְלֹא הִחֲזַק - כְּאֵלוֹ לֹא טֵבֵל. וְאֵף עַל פִּי כוֹ, רִמּוֹ יֵשׁ בְּדָבָר: כְּשֵׁם שֶׁהִמְכִּין לְבוֹ לְטָהָר, כִּינּוֹ שֶׁטֵּבֵל טָהָר, וְאֵף עַל פִּי שְׁלֵא נִתְחַדַּשׁ בְּגוֹפּוֹ דָבָר - כִּינּוֹ הִמְכִּין לְבוֹ לְטָהָר נִפְשׁוֹ מִטְּמֵאֵת הַנְּפֹשׁוֹת, שֶׁהֵן מִחֲשָׁבוֹת הָאָנוּ וְדַעוֹת הָרַעוֹת, כִּינּוֹ שֶׁהִסְכִּים בְּלִבּוֹ לְפָרֵשׁ מֵאוֹתָן הַעֲצוֹת, וְהִבִּיא נִפְשׁוֹ בְּמִי הַדַּעוֹת, טָהָר; הָרִי הוּא אוֹמֵר: “וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם” (יחזקאל לו, כה).

לכאורה קשה ליישב הלכה זו עם דברי הרמב"ם בהל' אבות הטומאות (יג, ב):

וְכֹן עָשׂוּ חֲכָמִים מַעֲלוֹת בְּטַבִּילָהּ. כִּיצַד? מִי שֶׁטָּבַל בְּלֹא כְּנָה - הֲרֵי זֶה טָהוֹר לְחָלִין וְאָסוּר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, עַד שֶׁיִּתְכַּוֵּן לְטָבַל לְמַעֲשֵׂר. טָבַל לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי - הֲרֵי זֶה בְּחֻקַּת טְהָרָה לְמַעֲשֵׂר וְאָסוּר בְּתְרוּמָה. טָבַל לְתְרוּמָה - הַחֲזִק לְתְרוּמָה וְאָסוּר בְּקֹדֶשׁ. טָבַל לְקֹדֶשׁ - הַחֲזִק לְקֹדֶשׁ וְאָסוּר לְחֻטָּאת. טָבַל לְחֻטָּאת - הַחֲזִק לְכָל, שֶׁהַטּוֹבֵל לְחֻמּוֹר הַחֲזִק לְקָל. טָבַל סֶתֶם וְלֹא נִתְכַּוֵּן לְאַחַד מִכָּל אֵלּוּ - הֲרֵי זֶה טָהוֹר לְחָלִין בְּלִבְדוֹ, וְטָמֵא כִּשְׁהֵיָה אֶפְלוּ לְמַעֲשֵׂר... וְכָל הַמַּעֲלוֹת הָאֵלּוּ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, אֲבָל דִּין תּוֹרָה - הוֹאִיל וְטָבַל מִקָּל מְקוֹם, הֲרֵי הוּא טָהוֹר לְכָל. ובהל' מקוות (ט, יז) פסק:

גַּל שְׁנֵיתְלֶשׁ מִן הַיָּם, וְנָפַל עַל הָאֲדָם אוֹ עַל הַפְּלִים - אִם יֵשׁ בּוֹ אֲרַבְעִים סָאָה, הֲרֵי אֵלּוּ טְהוּרִין לְחָלִין, שְׁאִין הַטּוֹבֵל לְחָלִין צָרִיךְ כְּנָה.

הרי מפורש שמי שטבל בלא כוונה טהור לחולין ומדין תורה טהור אף לכל, ואם כן כיצד כתב הרמב"ם בסוף הל' מקוות "טָבַל וְלֹא הֲחִזֵּק - כְּפֵאלוֹ לֹא טָבַל"?

ואולם נראה שאין כל סתירה בין הדברים. שהרי הטומאה אינה לכלוך שמתנקה במים, והרוצה להיטהר צריך להבין שהשמירה על טהרת גופו תדרוש ממנו מודעות גדולה ומתמדת לכל מגעיו, דריסותיו, שהיותיו וכו'. התורה אמנם קבעה שהטבילה במים מטהרת, אך אם טבל אדם בלי כוונה ברור שלא התכוון כראוי לכניסה למשטר של שמירה על טהרת גופו. ו"לְפִיכֶךָ אָמְרוּ חֲכָמִים: טָבַל וְלֹא הֲחִזֵּק - כְּפֵאלוֹ לֹא טָבַל". חכמים קבעו לטובל למעשר שני ולמעלה ממנו שהטבילה לבדה לא תספיק עד שיתכוון האדם לטבילה לשם היטהרות לדבר שהוא נטהר בשבילו. **כוונה זו מסמנת את כניסת האדם בצורה מודעת למשטר של שמירה על טהרת גופו ברמה הנדרשת.** גם הטובל לחולין מכניס את עצמו למשטר של שמירה על טהרת גופו (ברמה הנדרשת לחולין), ולכן גם הוא צריך להתכוון לטבילה לכתחילה, אלא שלעניין חולין לא החמירו חכמים, ולכן גם אם טבל בלא כוונה הרי הוא טהור לחולין בדיעבד כדין תורה. והוא אשר פסק הרמב"ם (הל' מקוות א, ח):

כָּל הַטּוֹבֵל - צָרִיךְ לְהִתְכַּוֵּן לְטַבִּילָהּ; וְאִם לֹא נִתְכַּוֵּן - עָלְתָהּ לוֹ טַבִּילָה לְחָלִין. אֶפְלוּ נָדָה שֶׁטָּבַל בְּלֹא כְּנָה, כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ יָרְדָה לְהִקֵּר - הֲרֵי זֶה מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ. אֲבָל לְתְרוּמָה וְקֹדֶשִׁים - אֵינָה טְהוּרָה, עַד שֶׁתְּטַבֵּל בְּכְנָה.

וכשם שהכוונה והמודעות מטהרות את הטובל מטומאתו, "כֶּךָ הִמְכִּינּוּ לְבוֹ לְטְהָרָה כְּפִשׁוֹ מְטָמְאָת הַנְּפֻשׁוֹת, שֶׁהֵן מִחְשְׁבוֹת הָאָנוּ וְדַעוֹת הָרְעוּת... טְהָר". הביטוי "טומאת הנפשות" ומשמעות ההיטהרות ממנה מתבארים מתוך השוואה עם דברי הרמב"ם במורה נבוכים (ג, לג):

ולשון ספרא: ‘והתקדשתם והייתם קדושים’ - זו קדושת מצוות. וכמו שקראה התורה קיום המצוות הללו קדושה וטהרה, כך קראה את העברה על המצוות הללו ועשיית הרעות טומאה כמו שאבאר. אשר לנקיון הבגדים ורחיצת הגוף וסלוק הלכלוכים - גם זה ממטרות התורה הזו, אבל לאחר טהור המעשים וטיהור הלב מן ההשקפות המטמאות והמדות המטמאות.

טיהור הנפש “מטומאת הנפשות” הוא הלב מן ההשקפות המטמאות והמדות המטמאות. שני הביטויים מכוונים לשלב הכרתי ותודעתי שעל האדם לעבור על מנת להתחיל את הטיפוס לקראת המדרגה הנעלה של קדושת מצוות. והלא בדיוק על עניין זה רומזת תקיעת השופר, הבאה להעיר את האדם משנתו ולדרבן אותו לאמץ תודעה פעילה ומתמדת של מודעות למשמעות כל מעשיו. נמצא שאותו הרמז נרמז בטבילה ובתקיעת שופר, שתי גזירות הכתוב שיש בהן רמז.

המכוון לבו ליטהר - טהור

ההתנהלות לפי חוקיה ודקדוקיה של הלכות טהרה קשה ביותר, עד שיש בתורה מערכת שלמה של קרבנות שמטרתם לכפר על טומאת מקדש וקדשיו (ובתוכם קרבנות ציבור שבאים בזמנים קבועים), כיוון שטומאה זו בלתי נמנעת במציאות¹⁴.

אפשר שאדם שטבל ונטהר יטמא שוב תוך זמן קצר, אך עדיין “כִּיִּן שְׁטָבַל טָהַר”. כמו כן, כמה אנשים באמת מסוגלים לראות את עצמם כל השנה כולה כ“בינוני”, ולתת חשיבות מכרעת לכל דיבור, כל מחשבה וכל מעשה, ולו הפעוטים ביותר? ברור שרק יחידי סגולה. ואף על פי כן “הַמְּכַנֵּן לְבוֹ לְטָהַר נִפְשׁוֹ מִטְּמֵאת הַנְּפֹשׁוֹת... כִּיִּן שְׁהִסְפִּים בְּלָבוֹ לְפָרֵשׁ מֵאוֹתָן הַעֲצוֹת, וְהִבִּיא נִפְשׁוֹ בְּמֵי הַדְּעוֹת, טָהַר”. אפשר שאדם יצליח להגיע למדרגה זו רק לזמן קצר ביותר, אולי רק במשך היובל, וכבר כמה שניות לאחר מכן ישקע שוב בתרדמה. אף על פי כן טהר, לפחות במשך הזמן שהצליח לאמץ תודעה פעילה של מודעות למשמעות כל מעשיו ומתן חשיבות מכרעת להן.

מהותו של הפרוש

במאמר זה ניסינו לפתוח צוהר לעולמם הנשכח של הפרושים, האוכלים חוליהן בטהרה. כבר הובאו לעיל דברי הרמב"ם בסוף הל' טומאת אוכלין (טז, יב):

וְדַבֵּר זֶה קִדְשָׁה יִתְּרָה הִיא, וְדַרְךְ חֲסִידוֹת, שְׁיִהְיֶה אָדָם נִבְדָּל וּפּוֹרֵשׁ מִשְׁאֵר

14 הקרבנות המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו מפורטים בהל' שגגות יא, ח, וראה מורה נבוכים ג, מז "שאי אפשר שלא ישגה ויכנס למקדש טמא או יאכל קדשים והוא טמא".

הָעָם, וְלֹא יִגַע בָּהֶם, וְלֹא יֵאָכַל וְלֹא יִשְׁתָּה עִמָּהֶם.

ומבואר עוד בפירושו למשנה בטהרות (ב, ב):

שהחסידים היראים כאשר רצו להביא עצמם לידי פרישה מהמון עמי הארץ עד שלא יאכלו ולא ישתו עמהם בגלל מה שיש בכך מן הטוב... מטילים על עצמם לאכול חוליהם בטהרה.

דברים אלה עלולים לצרום לאוזני מי שגדל על ערך "אהבת ישראל", ובצדק, ואכן תופעת הפרישות לוותה במחירים חברתיים לא פשוטים ביחסים בין הפרושים לבין עמי הארצות, כפי שעולה מהמסופר על ר' עקיבא (פסחים מט, ב):

תניא, אמר רבי עקיבא, כשהייתי עם הארץ אמרתי - מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור.

וביארו התוס' (כתובות סב, ב ד"ה דהוה צניע ומעלי):

לאו משום שהיה שונא תלמידי חכמים, אלא משום שהיה סבור שמתגאין על עמי הארץ מפני תורתן... וגם משום שלא היו מניחין אותם ליגע בהם, כדאמרינן (חגיגה יח, ב) 'בגדי עם הארץ מדרס לפרושים'.

יש בהלכות טהרות עוד דינים והנהגות שלא היו מתקבלות על הדעת בימינו, כמו מדרכות נפרדות לפרושים לחוד ולעמי הארץ לחוד (הל' שאר אבות הטומאות יג, ח). אולם נראה שהבדלנות החברתית של הפרושים הייתה פועל יוצא של שאיפתם להגיע לקדושה. כל צעד ושעל שלהם לווה בשיקולים הלכתיים, לעתים מורכבים ביותר ("שלא יספיק לפירוטם אפילו עשרה דפים"). זהירות מופלגת ומתמדת זו אינה אפשרית, למרבה הצער, מתוך התקרבות לעמי הארץ שאינם בקיאים בהלכות טהרה¹⁵. כאשר נחזור לנהוג הלכות טהרה יצטרכו חכמי הדור להכריע ולאזן בין השאיפה לקדושה לבין הצורך להרבות באהבת ישראל.

ונחתום בדברי הרמב"ם בהקדמתו לפירושו לסדר טהרות:

'תורה' בסתם הוא הדיון בטומאה וטהרה וידיעת משפטיהן, וכך אמרו עוד בטומאות ובטהרות 'הן הן גופי תורה', ומדוע לא - והן הסולם לרוח הקודש, כמו שאמרו 'טהרה מביאה לידי קדושה'.

15 ראה משנה אחרונה (טהרות ז, ט) שכתב "דרובא דעלמא כעם הארץ הוו לגבי טהרות שאין בקיאים בדיני טומאה וטהרה", וראה בבלי ברכות מז, ב שלדעת ר"מ עם הארץ הוא כל שאינו אוכל חוליו בטהרה.